

Št. 1. V Celovcu 1. januarja 1864. X. zv.

Glas o novem letu.

Poglejte jasno lice zlate zore,
V plameni svitem se nebó žari,
Olimp odprejo lepolase Hore,
Po daljne zemlje planu se daní;
Ovija blišé iz nova temne gore,
Slovesno pa se beli dan rodí,
Mogočni Janus je obrnil ključe,
Iz veka novo leto se zasučé.

Šuné mogočne Tibere valovi,
Enéjev rod razširja glasen hrum;
Kadila žgó Helenovi sinovi,
Visoko glas doní neštetih trum.
Pod zlatim solncem razni so rodovi,
Povsod budí se novoletni šum,
Nastavlja svet izpraznjena torila,
Da vsem bi milostna Fortuna bila.

Al kakor blisek čas v prikazni šviga,
Na zlatem vozu Helios derdrá,
Rodovom novim luč življenja vžiga;
Po morskem šumu ladija veslá,
Z banderom svetim močen veter miga,
Pod varstvom ljudstvo en brodnik imá,
Med množtvom pa duhovi se budijo,
Glas kliče: Žarki naših dní gorijo!
Pomembe polna, resna je postaja,
Kjer vbira si človeštvo pot naprej.
Uzorov slavnih moč sercé navdaja,
Ko gleda duh gibanje od poprej.

Najteži dróg iz zdanjosti prihaja,
Skerbijo nove sile za poznej;
Al mar slovanski rod bez dela spava,
Al ne budí poguma sreča, slava?

Njegov je dan, ki pod obnebjem sije,
Po morji nova Argo se peljá,
Namenjena do čudne domačije,
Kjer ljuti drakon zlati run imá.
Junakom mnogim serce krepko bije,
Ki ne bojé se groma strašnega;
Nov up živí, da mila godba vstavi
Vse, kar se jezno giblje po naravi.

Stojijo že pokojno Simplejade,
Končan pa ni popolne zmage boj.
Sicer ne vgasnejo vesele nade,
Al vendar vzdiga se orjaški broj;
In ko v divjosti lastni ta razpade,
Pobiti mora ljuti se pozoj,
Da s častno zmago venčano kerdelo
Poverne se v osrečno deželo.

Saj mora se spolniti prerokvanje,
Veljaven biti stare Slave glas.
Preč dolgih vekov je nesrečno spanje,
Bil svet minulega je leta čas,
Izbudil veličastno bil gibanje
Slovanskih Dioskurov rajski kras.
Za svetih Gracij venec se bojuje
Junaska moč — Titanov pest miruje.

Pa vpraša kdo: Kaj hočejo imeti
 Brodarji novi, kam njih čoln letí?
 V kateri zemlji hočejo živeti,
 Kje njim prijazne sreče svit gorí?
 Al prostosti jim zvezda mar ne sveti,
 Pravice vir trinoštvo jim kalí?
 Al niso vroče sanje mar dežela,
 Ki iščejo si nova je kerdela?

Prijatelj stoj! preblažene namene
 Stvarém je svojim večni dal Gospod,
 In zlata krona ni najviše cene,
 Kar išče si po daljni zemlji rod.
 Da duh predere sivih megel stene,
 Da si odprè v planjave jasne pot —
 Po tem junaki verli hrepenijo,
 Zato pogumi v srcih jim gorijo.

Obrača svet se po neskončnih krogih,
 V soglasi mičnem se združuje vse;
 In kar odkriva duh po željah mnogih,
 Povzdiga do svobode prave se.

Če merzel veter se spusti po logih,
 Povénejo mladike ranjene,
 Budé le žarki nebni glasno petje,
 O njih v zelenje se zapleta cvetje.

Da zlata zvezda narodne svobode
 Sloveniji pokaže rajski svit,
 Da stopi med osrečene narode,
 Da cvet požene v slavi vekovit:
 Zato junaški broj se trudil bode,
 Ki plamen svetlih zvezd mu je odkrit,
 V zvestobi in ljubezni se ne gane,
 Dokler bolj mila doba ne nastane.

Iz groba mora ti Adonis vstati,
 Slovenija! tvoj blagor oživi,
 Iz britkih solz ti mora cvet pognati,
 Ki nevenljiv ostane večne dni,
 Nebesa čejo slavno zmago dati,
 V prijaznih upih serce se topí,
 S sinovi vsemi gorko za-te vneto
 Pozdravlja z močnim glasom novo leto!

A. Okiški.

Zgubljen mož.

(Pripovedna čertica.)

Po tvojih ulicah, Ljubljana! sem hodil lansko jesen. Merzloten veter je pihal; poprejšno noč je sneg pervikrat pobelil kamniške planine in zapadajoče solnce je je rudečilo z zadnjimi žarki. Ko grem mimo bolnišnice, odpró se velika vrata in štirje možjé prinesó trugo, pokrito s suknom, ki je morebiti nekdam bilo černo. Nosačem se je neznano mudilo, komaj jih je dobajala stara ženica, edini pogrebec; tudi duhoven ni spremljal merliča.

„Koga nesó?“ poprašam hlapca, ki je zapiral vrata.

„Trapastega Skalarja se je usmilil Bog, ter ga je vzel k sebi.“

Ko čujem Skalarjevo ime, spreletelo me je nekako čudno. Vsak nesrečen človek ima neko pravico za naše pomilovanje. Nesreča povelíča vsacega človeka, tudi najbolj zaničevanega reveža, posebno če ga vidimo mertvega pred seboj; zdi se nam vselej

boljši, ko je bil znabiti v resnici. V tesni trugi vidimo zdaj le junaka, ki so ga zmagale neprijazne okolnosti in ne prašamo veliko, ali si je sam kriv ali ne, radi mu podelimo venec mučentstva. — Skalar je bil meni tak mučenec.

Stopim hitrejšo in se pridružim ženici, ki me je z začudenjem pogledovala od strani. „Ali ste poznali ranjcega?“ vprašam ženo, ko smo se približali sv. Krištofu.

„Se vé, da sem ga poznala; saj je moje sestre sin, jaz sem njegova teta“, odgovori mi žena z zatopljenim glasom.

Prišli smo do jame, nosači so potegnili sukno s truge, pobrali so nosila ter so hitro odšli, ne čakaje pokopa. Dva grobarjeva hlapca ga položita v grob, jaz mu veržem zadnje persti, hlapca ga zasipljeta, in teta kleče kraj groba moli tiho za pokoj ranjcega. Zdaj zazvoni Ave Marija, starši hlapec z leseno nogo moli glasno angeljsko češčenje, mi drugi mu odgovarjamo in na zadnje smo vsi molili še en očenaš, da bi Bog dal ranjcemu večni mir in pokoj.

Mrak se je že vlegel na grobe, ko sva z ženo zapustila pokopališče.

Žena je bila jako razgovorna, ni je bilo treba mnogo nagovarjati, rada je povedala, kar je vedela.

„Ranjki Matevž je bil Gorenec iz prav dobre in premožne hiše. Bil je edini sin, oče mu je umerl zgodaj, ravno ko je stopil v latinske šole. Ko bi bil delj časa živel, gotovo bi Matevž ne bil zašel na tako slabe pote. Mati njegova je bila moja sestra, bila je dobra žena, za-nj veliko predobra. Njena edina želja je bila, enkrat doma v farni cerkvi svojega Matevža viditi na prižnici in iz njegovih ust poslušati božjo besedo. Kedar sem bila pri njej, govorila mi je od tega in vselej sve se obé veselja jokali. Matevž je bil vedno prvi v šoli, vsi gospodje so rekli, da ima med vsemi najboljšo glavo in svojo mater je tudi tako rad imel, da je storil po njeni želji ter šel v lemenat, akoravno ni imel za ta sveti stan pravega poklica, kakor se je pokazalo pozneje. Ali mater je pa vendar le veselilo, da jo je ubogal, ali čakati srečnega dne, na kterega se je tolikanj veselila, to jej ni bilo dano, Bog jo je poprej poklical k sebi.

Matevž je po materni smerti ostal sam; zdaj ga ni več vzela materna želja, slekel je černo kuto in prevzel je doma gospodarstvo, ali vsi sosedje so rekli, da iz spridenega gospoda ne bo nikoli dober gospodar. In sosedje so bili modri možje. Matevž se je kmalo spoznal z lepo mlado deklinjo, ki jo je priserčno rad imel, mislil je, da jo dobi za ženo. Ali ona je bila nestanovitna in omahljiva, zapustila je Matevža in vzela družega. To je polomilo Matevža še bolj ko materna smert. Zanamarjal je gospodarstvo, v cerkev ni hodil, tih in žalosten je pohajal po polji, vsi smo mislili,

da se v njem kuha huda bolezen. Jeseni pa po ajdovi žetvi mu ni bilo več domá ostati, polastila se ga je spet želja, kaj več se učiti. Gospodarstvo je dal v štant in šel je na Dunaj v visoke šole. Kaj je ondi delal, to mi ni znano, le to vém, da je neznano veliko denarja potreboval: kakor sneg s pomladi je kopnelo njegovo gospodarstvo. Gozd za gozdom, njivo za njivo je prodal. Od gospodov, ki so ga vidili na Dunaju, zvedeli smo, da je neznano učen, od njega samega pa ni bilo nobenega glasú, in vendar je teklo že sedmo leto, kar je šel od doma. Kar zvemo, da je šel izpod našega cesarja nekam daleč, ljudje sami niso prav vedeli kam: eni so rekli, da je na Nemškem, eni pa, da je na Poljskem. Nekteri so pravili, da je šel za neko žensko, ki mu je tako pametno glavo zmešala, da mu ni bilo brez nje živeti; drugi so pa govorili, da bi bil kmalo ustrelil necega grofa ali kali in da je zato moral bežati. Takrat so mu poslali zadnje krajcarje, vse lepo premoženje je zaštudiral.

Od zdaj ni bilo od njega ne pisma ne poročila, preteklo je že blizo dvanajst let; mislili smo, da je že davno mertev, kar se je pred desetimi leti spet pokazal, ali kako se je spremenil! — Komaj sem ga še spoznala, neznano se je postaral. Pravil je, da dobi tukaj profesorsko službo — ali niso mu je dali, da-si ravno so govorili, da več vé, ko vsi drugi. Revež je bil brez vsega zaslužka; česar se je lotil, povsod mu je spodletelo. Bil je pri meni in da-si tudi sama nimam veliko, vendar sem mu rada dajala, kolikor sem mogla, ker je bil neznano dober človek. Prepisal mi je vse pridige od patra Joahima, ker je rada prebiram, pa tudi sam je spisal dve ali tri, ki človeku gredó bolj k sercu, ko marsiktera v cerkvi. Časih bi bila rada kaj zvedela iz njegovega prejšnjega življenja, pa mi je rekel: „Teta! pustiva to, saj bi me ne razumeli, mene pa boli serce, če se zmislim nazaj.“

Na enkrat mu šine v glavo, da ne more več pri meni ostati, da mu vest ne pripušča, da bi še delj časa mene nadlegoval. Branila sem mu ali zastonj — šel je, kam? — ne vem. Osem let ga ni bilo na spregled, tudi se ni čulo od njega, kje in kaj dela. Lansko zimo se kar nenadoma spet prikaže, ali ni ga bilo k meni, menda se me je bal. Revež se je popolnoma zapustil, bil je raztergan in zamazan, beračil je in kar je izprosil, to je zapil — na žganji. Vedno je bil pijan. Oh kako lepo sem ga prosila, naj gre k meni in naj se loti kacega koli dela. Ali ni me poslušal. „Teta! meni ni več pomagati, zgubljen sem“, tako mi je odgovoril. In res je bil zgubljen, pamet se mu je jela mešati; cele noči, časih komaj za silo oblečen, taval je v najhujšem mrazu okoli. Na zadnje so se ga usmilili in so ga vzeli v špital, kjer je sklenil svoje nemirno življenje.“

Toliko sem zvedel iz Skalarjevega življenja; zdaj mislim pa še povedati, kje in kako sem se ž njim seznanil.

Bil sem četrtošolec in pervikrat sem nasadil na glavo visoko černo pinjo, ktera je mnogim ljudem simbol civilizacije. S knjigo pod pazho sem rad pohajal po polji, če je le vreme bilo prijazno; posebno rad sem hodil na ljubljanski grad; od tod, ne samo da vidiš skor vso Ljubljano, odpira se ti najlepša panorama: ravno polje in zeleni gozdi, nizki griči in sive planine, vse to je pred teboj razgernjeno.

Na severni strani, kjer raste germovje, tam smo si radi delali hišice, in tudi jaz sem si napravil blizo verha prav prijazno utico. Ko necega dne pridem do utice, zagledam v njej tujega človeka v gosposki obleki, ki je bila pa zelo oguljena ali vendar čedna. Z obema rokama si je podperl glavo in zamišljeno je gledal v tla. Star je bil kacih 36 let, lice je bilo lepo ali prepadeno in čisto obrito.

Že sem se mislil umekniti nazaj, kar me zagleda.

„Ne zamerite, zdi se mi, da sem se polastil vaše utice, ali nisem se mogel zderžati, da ne bi sedel ter razgledal kraje, katerih že dolgo vidil nisem in ki so mi tolikanj mili.“

„Prosim ostanite, saj je prostora dovolj za dva.“

Imel sem pri sebi Ovida. V šoli smo ravno brali njegova pisma, v katerih revež pošilja bridke zdihljeje iz pustega Ponta v kratkočasni in lepi Rim. Učitelj nam je rekel, da je nesrečen vsak pesnik, in da je res tako, naštel nam je mnogo pesnikov, ki so bili vsi nesrečni. To leto sem tudi pervikrat dobil v roke Prešernove pesmi in iz njih sem spet previdil, da „slep je, kdor se s petjem ukvarja“. Naš učitelj je bil pameten mož. — Moj sosed je sanjavo gledal na belo Ljubljano, jaz sem pa v eni roci držal Ovida, v drugi pa Schwab-Osiandrovo prestavo.

„Kaj berete tu, če smem vprašati?“ oglaš se tujec.

„Ovidove epistole.“

„Ktero?“

„Tretjo.“

„Hanc tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem,

Qui miser est, ulli si suus esse potest,“

začne deklamirati neznani človek in brez spodtikleja recitira celo epistolo do kraja. In kako mu je tekla govorica, ko bi zvonovi peli, tako lepo še nisem slišal latinski govoriti. Jaz ga gledam z začudenjem, tako še naš učitelj ni znal.

„Marsiktero zlato resnico poveš, ljubi moj Ovid, ali vendar si prava baba“, pristavi učeni neznanec, ko je prenehal recitirati.

Lice, ktero mu je bil Ovid nekoliko razsvetlil, zmračilo se mu je zdaj spet in mož se je v novo zamislil.

„Tudi meni pridejo časih misli, ki mi ne dajo poprej miru, da jih zapišem“, povzame tujec čez nekoliko besedo. „Prosim, posodite mi svinec“.

Dam ga mu in on zapiše nekaj na košček popirja.

„Aha!“ mislim si sam pri sebi, „to je tudi pesnik — tedaj nesrečen!“

Ko spiše, dá mi svinec nazaj. Izpraševal me je o šolskih stvaréh, o učiteljih itd. Na zadnje mi reče: „Slišal sem, da je umerl profesor pesništva na gimnaziji; če mi sreča posluži, znabiti stopim na njegovo mesto“.

Če dalje bolj sem se čudil učenemu možu. Na tihem sem si srečo voščil, da sem posodil svinec možu, ki bo k letu znabiti moj profesor. Hitro skrijem Schwabovo prestavo, ker sem vedel, da profesorji kaj tacega radi ne vidijo — ali dobra je pa vendar le.

Med tem zazvoni poldan. „Z Bogom, mladi prijatelj!“ poslovil se neznan mož. „Znabiti se še večkrat vidiva“.

Vsaki dan sem hodil na grad, ali neznanega pesnika ni bilo več v mojo utico. Dvakrat ali trikrat sem ga pozneje še vidil žalostnega hoditi po ulicah, ali govoril nisem ž njim. Učiteljsko službo je dobil drugi, germovje na gradu je izgubilo listje, dobilo spet novo, ali zastoj sem čakal na učenega znanca — zginil je in sčasoma sem na-nj pozabil.

Prešlo je nekaj let. O veliki noči sem se vozil z Dunaja po železnici. Na neki postaji za Savo stopim z voza, namenil sem se obiskati drage prijatelje, tri ure od železnice. Streljaj daleč od postaje stoji kerčma, kjer so mi rekli, da dobim voz in konje. Ko stopim v hišo, skor mi je sapa zastala. Od smerdečega tobakovega dima se je tako kadilo, da se je komaj vidila lojeva sveča, ki je na mizi berlela. Vso sapo je navdajal neprijeten vinski in žganjski duh pa sparen smrad. V nekem kotu se je derl hripav glas, kakor bi hotel peti, okoli peči in za pečjo so pa smerčali junaki, ktere je premagala pijača.

Da-si ravno sem komaj sopel, mikalo me je vendar to društvo toliko, da sem ostal tako dolgo, da se je pripravil voz.

Gosti so bili dervarji s Koma, ki so prišli po svoje plačilo in večidel so bili že pijani. Pri večji mizi, kjer je bilo največ hrupa, vidila se je glava pri glavi, na mizi je stal bokal slivovice, ki je šel iz rok v roke. V kotu je pa sedel mož v zamazani gosposki obleki in kmalo sem vidil, da je on duša vsega društva. Zdel se mi je znan, samo nisem se mogel spomniti, kje sem ga vidil. Hipoma se mi zasveti. Je, on je — moj učeni znanec z ljubljanskega grada. Melanholični pesnik, ki pozna vse klasično slovstvo in profesor pesništva, zdaj z žganjem omamljen, razveseljuje pijane dervarje s sirovimi burkami in nesramnimi kvantami.

Ravno se je bil iznebil neke prav kosmate in poslušavci so veselja hrohotali.

„Ti si vreden vseh škricev! Na, pij, črna duša!“ zagermi ko smreka visok galjot, in moj znanec zverne novo kupico žgočega strupa.

Rad bi bil ž njim govoril, ali v tem društvu ni bilo mogoče in vidil sem, da je pijan — torej sem ga pustil v divji derhali.

Iz Tersta sem pričakoval prijatelja. Pripeljal se je o polnoči in ker je bila noč tiha in jasna — bila je lepa mesečina — greva v razgovoru počasi proti domu. Na glavnem tergu nama pride nasproti človek, naju pozdravi in pohlevno vpraša: „Bog vé, ali je frančiškanarska cerkev že odperta? Šenklaška še ni.“ Jaz sem ga precej spoznal — bil je učeni mož z grada. Moj prijatelj se mu smeje v obraz, on pa ne čaka najinega odgovora. „Pojdem pogledat; če je odperta, je pa prav“, pristavi spet prav pohlevno in gre dalje.

„Ta gospod ga je preveč naložil“, veli moj šaljivi prijatelj.

„Ne sodi prehitro! Meni se zdi, da ni pijan. Pijanec ne govori tako mirno; meni se zdi, da se mu v glavi meša.“ Prijatelju povem, od kod ga poznam in kakošnega sem ga vidil za Savo med dervarji. Ko prijatelj to zvé, ni se mu več smejal.

Komaj se je naredil dan, bila sva s prijateljem že spet na ulici. Namenila sva se na Rožnico in greva mimo glavne straže. Bil je ravno semenj in ta čas je na tem tergu vse polno kramarskih štantov. Okoli enega je bilo veliko ljudi, akoravno je bilo še zgodaj. „Saj ni tako neumen, kakor bi kdo mislil; ravno pred stražo se je spravil, da mu kdo kaj ne ukrade“, zasliši se ženski glas in potem občni smeh. „Ali kje so policaji, da bi ga spravili v kraj“, jezi se moški glas. Na to stopiva tudi midva bliže. Na štantu je ležal moj profesor pesništva, ki je sinoči cerkve pregledoval; tu je ležal gol. Zamazano perilo in raztergano obleko je lepo skerbno razobesil po štantu, škornje si je postavil kraj glave, na vsako stran eno. Svoj vderti cilinder je držal na trebuhu in nad njimi je sklenil roke. Ljudi je prihajalo vedno več, nekteri so se jezili, drugi so se smejali, on je pa lepo sladko spal. Nekdo pripelje mestne čuvaje, ki so ga prebudili. Z zblojenimi očmi je gledal plašno okoli sebe, storil je, kar so mu rekli, oblekel svoje cunje, škornje je pa v roki nesel in vsacega popraševal, če je frančiškanarska cerkev že odperta.

Štiri tedne pozneje sem bil pri Matevževem pogrebu.

Fr. Erjavec.

Troje gorjé.

Gorjé, kdor nima doma,
Kdor ni nikjer sam svoj gospod;

Naj celi svet preroma,
Saj vendar tujec je povsod.

Gorjé, kdor se useda
Za tujo mizo žive dni;

Vsak grizlje mu preseda,
Požirek vsak mu zagrení.

Gorjé, kdor zatajiti
Prisiljen voljo in sercé,

Bedakom posoditi
Čas mora, glavo in roké.

S. Jenko.

Kosovo polje.

(Historiško-romantičen obraz; v češčini spisal P. Chocholoušek.)

I.

V Prizren, v slavno serbsko stolico, sklical je car Lazar velik zbor. — V zboru so vsi, kar jih je povabil: Tverdko, knez bosniški, Juri Strašimirović Balža, poglavar albanski, Kastriota, zapovednik v Skadru in daleč okoli, — samo Šiman bolgarski, ta je namestnike poslal na važno posvetovanje. Pa glasovita vojvoda, carjeva zeta: Miloš Obilić in Vuk Branković sta tudi v zboru; Lazar sam je pozval oba, pa povabil njuno družino.

Ha! v Aziji so se Mohamedani že nadvjali z ognjem in mečem. Pod njih silo omaguje že Carigrad; razdéli hočejo tisočletno državo gerških carjev. Bolgarsko so si tudi že osvojili, in dolensko Albanijo so plenile bisurmanske trume. Koder prej ni bilo slišati družega glasú ko zvonov, ki so pravoslavne kristjane vabili v cerkve, pa petja Gospodu na čast, na čast svetnikom in svetnicam, — po teh mestih in vaséh se je zdaj začel razlegati divji Muezzimov glas. — Ljudstvu je hudo zajedalo to, ker je bisurman tako zaničeval, tako zatiral pravoslavno vero; pa sebični, nesložni knezi niso nič marali za to. Za Kristusovo čast, za slavo domovine jim ni bilo nič mar, ampak skerbeli so vsak za kak kos sosedove zemlje, kako bi ga osvojili s bisurmansko pomočjo. Zatorej je narod moral Boga prositi za usmiljenje in pomoč. — Ali zmirom bliže se valí nevarnost, ki bi rada izpodkopala serbski prestol. Gorje pa potlej kristjanskim narodom, ako je pogoltné turška sila, zadene turška sirovost!

„Malokdaj so nas sovražniki razdružili, vselej smo si sami nasprotovali ter pot delali največemu svojemu sovražniku, kervavemu vragu Kristusove vere. Pa pozabimo vendar že svojega

sovraštva! Splošne nevarnosti odganjajo le združene moči: zedinimo se torej, zato da uženemo bisurmana, da ga pogubimo, saj zahtéva to naša sveta pravoslavna vera, zahtéva to narod in domovina.“

Tak poziv je bil Lazar razposlal okolnim knezom, svojim vazalom. Slušali so ga vsi, — le Šiman bolgarski, ta je poslanec poslal v Prizren — skrivaj zarad Turkov.

V patrijarhalni cerkvi sveto mašo služi patrijarh Efraim vpricho zbranih knezov, vpricho obéh vojvodov in njune družine. Na desni pri oltarji sedé knezi, nad njimi pa vihrá serbski narodni prapor, drag paladij, posvečen davnemu proroštvu: „Nihče ne bode dolgo gospodaril slavne Serbske, tega praporja nima nihče v svoji moči!“

Ta prapor so angeltji z nebes prinesli takrat, ko je bil Dušan kronan za carja. Zató je bil na posebnem kraju pri vélicem oltarji spravljén med družimi svetimi ostanki; zunaj je bil vselej le, če je bila prav kaka velika slovesnost. Nosil ga je vselej najvrednejši izmed vojvodov. Ali ta pot je bila volitev težka; dva nasprotnika, — oba za isto prednost!

Miloš Obilić pa Vuk Branković, oba carjeva zeta, oba glasovita vojvoda, premodra svétnika; pa vendar je ljudstvo rajše imelo Obilića, in car tudi. Brankovića so močno hvalili, jako častili, ljubili pa ne tako. Obilića so pa oboje: hvalili in radi imeli; zató je bil pa tudi sploh izvoljen, da je pri danešnji slovesnosti nosil ta paladij.

Molcé mu je Branković pustil to čast; ali vendar kmalo je rudečica oblila ga, kmalo pa je prebledelo obličje pričalo, kako težavo, kako bolešt mu je zavdajalo dozdevno zaničevanje; kajti — častiželjen, imel je sebe za najvrednejšega, za pervega za carjem. Pa vendar ne besedice ne spregovori, da bi razodel svoje notranje čute; ampak pokojen na videz stóji za carjem in pazi na svete obrede. Ali drugej so bile njegove misli, ne pri oltarji; ustne je imel stisnjene, roke terdno sklenjene, temen vzdih se mu časi privije iz nemirnih persi, in kolikorkrat neprevidoma po strani pogleda Obilića ali pa Lazarja pred seboj, vselej se mu tako divje zabliska oko, tako jezno, da tako rekoč sam preplašen pobesi oči. Vse to pa se je tako hitro zaporedoma godilo, da izmed pričujočih, zamaknjenih v svete obrede, nobeden nič ne zapazi, samo dve osebi, ti ste zapazili vsak najmanjši gibljelj, najskrivnejši spremén. Na levi pri oltarji je sedela carjeva Milica s svojimi hčermi: z Maro, ženo Vuk-Brankovićevo, z Vukosavo, ženo Miloš-Obilićevo, pa z Milico, krasno Milico, slavljenó v serbskih pesmih.

„Glasovit je Vuk Branković, slaven vojvod, Lazarjeva Mara pa krasna, kakor večernica; vredna je tacega viteza. Ali še večí je Miloš Obilić, in Lazarjeva Vukosava krasna, kakor ste zvézda pa luna v polnem razsvitu; po vsej pravici objéma junaka. Ali kdor dóbi Milico, Milico — krasno, kakor jutranja zora, kedar se

objema s srebleskečo luno, ta mora biti še večji, nego sta Vuk Branković pa Miloš Obilić.“

Nečimurna, častihlepna Mara, pa še le tretja v narodnih hvalospevih? — Aj, strašno jej to zajeda! Tega ne more brezžalno, breznevoljno sterpeti! Serd do sester globoko korenini v njenem sercu že od nekdej. Druzega ne misli ko to, kako bi v nič déla Vukosavo in Milico — obé, da-si ravno ste sestri. Danes je zopet vidila, da je doletela Obilića večja čast ko Brankovića, ter meni, da je zaničevana ž njim vred. Kar zmirom ga gleda. Notranji nemir vidi, da se mu na obličji zbira, kakor oblaci na nebu. Pokojno se posmehuje za naličjem, in misli daleč v bodočnost na čisto druge reči, na take, ki se prav nič ne vjemajo z današnjo slovesnostjo, da je čudno, kako vendar take reči na misel prihajajo na tacem svetem kraju.

Sredi cerkve za podbojem stoji mladenič srednje postave, na pol skrit, pa tako, da vendar dobro vidi vse, kar se godi pred njim. Njegove iskreče oči kmalo to, kmalo to motré po cerkvi. Sicer je serbski oblečen, pozna se mu pa vendar, da udje niso nič kaj vajeni take obleke. Rudečelično obličje mu je ožgalo solnce, ki na Serbskem ne žge tako. Mogočno časi vzdigne glavo; zaničljivo pogleduje okoli stoječe, prav kakor bisurman svoje sužnike. Ali kakor bi trenil, tako hitro je zopet hladnokerven, precej zopet pokojen. Pri najsvetejših obredih nevoljno, zaničljivo kremži usta, pa vendar se z glavo in s koleni priklanja tako, kakor drugi, na persi terka, kakor drugi.

„To je pravoslaven kristjan!“ mislijo pričujoči, da-si ga ne poznajo; pa saj tudi, kdo bi neki poznal vse viteze, vse panože, ki so prišli s knezi.

Pa ta mladi neznanec najbolj gleda Vuk Brankovića. Dobro vidi, kako se mu nevolja preganja po obličji, kakor čern oblak po nebu. Radostno mu časi bliska oko; takrat vsak pot mirno pokimlje z glavo. — Časi gleda na levo stran k oltarju, namreč: carico pa njene hčere. Čudo se mu ziblje po obličji, ko pogleduje krasno Milico, ali nobenkrate ne more viditi, kako rana zora na njenih licih odséva za zavojem; ne more viditi njenih žarečih oči. Vselej pogleda tudi Brankovića in druge viteze. Toda na enkrat ga je pretresnilo; z izbuljenimi očmi se je zagledal na levo stran pri oltarji. Milica je bila nekoliko odgernila zavoj, zato da je laže vidila, kako je patrijarh obhajal kneze. Drugi so klečali, terkali na persi in peli: „Gospod! Gospod! Gospod!“ — Ali mladenič, ta je bil pozabil poklekniti: stal je, glavo je imel napred sklonjeno, usta na pol odperta, roke na persih, pa je zrl v obličje, v oko Miličino. Zdaj se mu je duša pojila ž njeno miloto. Vidilo se mu je, da ni bil še navajen berzdati svojih strasti.

Petje je nehalo, ljudstvo se pa še globokejšje priklanja; starček patrijarh kleči pred oltarjem, arhimandritje in duhovni pa okoli njega. Glasno moli Boga za vero, za narod; prosi ga, da bi kneze navdihnili z modrostjo, da bi stanovitno branili vero in domovino. Vzdiguje se tudi vonjivo kadilo in vije k stropu. Pa starčku se trese glas. Globoko sega v serca vsem, vsi vitezi so solzni, — vitezi, ki so vselej drug drugega serčili v kervavih bitvah, pa se bodo zopet. Oj Bog, oj Bog, da ravno zdaj Branković nič ne sliši; da je čisto vtopljen v svoje čudne misli, da ne sliši patrijarha! — Starček je bil odmolil, potlej je pa še blagoslovil vse pričujoče. Še enkrat je zadonelo s kora: „Gospod, Gospod, Gospod!“ Vsi so vstali, car Lazar je pa od knezov obdan izderl svoj meč, vzdignil ga nad glavo ter spregovoril: „Na svetem mestu, pred božjim obličjem prisegam, sliši me Bog, sliši me narod: ne denem svojega meča iz rok prej, dokler vera pa domovina nista osvobojena pogubljivega poganstva, dokler je še kaka kapljica kervi v mojih žilah!“

Orožje je zarožljalo, vitezi so se oglasili: „Tako prisegamo tudi mi!“

Pa zopet je vse tiho po svetišču. Vsak zopet miruje s svojim orožjem; tiho so meče poteknili v mečnice. Pod milim nebom bi bili gotovo završili, da bi se bilo razlegalo povsod, na tacem svetem kraju pa je vsak s tiho molitvijo poterdil svojo prisego.

Car odide iz cerkve, knezi ž njim, spredaj Miloš Obilić nese serbski prapor, za knezi gre pa Vuk Branković, zmirom še temen. Predno se gane z mesta za drugimi, pogleda še svojo ženo Maro, ki je bila odgernila naličje, pa oba sta zarudela: umela sta se. Pogleda še na stran, zaničljivo se namuzne, potlej pa gre za knezi. Ko se je bil car obernal, ko so šli venkaj, ogledali so se ti, ki so stali blizo tistega neznanega mladenčca, pa ni ga bilo več; kdo vé, zakaj je bil šel prej iz cerkve?

Knezi in vojvodje so imeli zdaj zbor; po posvetovanji pa je je car slavno gostil. — Solnce se je že skrilo, noč zmirom temnejša objema krajino, po Prizrenu pa in v carjevi palači je še vse veselo, vse živo. Blažena radost žari vitezom v očéh, razjasnila so se jim čela, — prej resna v zboru; pa šaj ni bilo čudo! Že od nekdaj Serbkinje slové, kako krasne so, kako ljubeznjive. Tu pa v stolnem gradu, v carski dvorani so zbrane zdaj dike serbskih krasotie; tukaj plešejo, tukaj milo šepečejo, ljubeznjivo kramljajo z mladimi vitezi.

Branković nemiren prehaja po dvorani; tare ga huda strast; nikjer nima miru. Šel je v sosednjo slabo razsvitljeno sobo. Tu je bil sam! Strahopezljivo se ogleduje: pretresnila ga je bila samota, zbal se je bil lastnih misli. Globok vzdih se mu vzdigne iz

tesnih persi. „Nikakor, to ni mogoče, za čarsko krono ne storim tega!“ Tako je šepetal.

Na pragu se je zaslišal lahek korak. Branković se ozre: Mara stoji pred njim. Obliče jej gori, oko se iskri, persi divja jeza vzdiguje, kipé, tako da nima ženske podobe več v tem hipu, taka je.

Sam Branković se je ustraši, ko jo zagleda tako. Spel je roke proti njej, kakor da bi jej hotel zabraniti k sebi; njej pa je neprijazen smeh zgenil krasna usta. Bliže stopi rekoč: „Že prav, da skrivaš svoje serce!“

„Uterne naj se in iz mene zgine vsakoršna izdajniška misel“, odverne Branković ročno: „kako to, Lazarjeva hči, da iznova vnemaš mi ogenj v persih!“

Tiho pa zaničljivo ga je gledala Mara, čez nekoliko časa pa spregovori na videz mirnodušna, ali vsaka njena beseda je vrezala kakor strupen meč Vuka. „Vdam se svoji osodi“, djala je, „Branković ni toliko vreden, da bi iz iste čaše pil z viteškim Obiličem, prepričana sem, da imam žensko za moža!“

„Hoj!“ vskrikne Branković tako glasno, da se je slišalo po vseh dvoranah, tako je bilo zgrabilo ga. Godba je nehala, utihnili so živi pogovori, umolknilo milostno šepetanje; kakor v grobu, tako tiho je bilo vse na enkrat. Branković se je bil zdramil; udaril se je po čelu: „Kdo sem, ako sem res ženska, to bodo kmalo vidili moji zaničevavci!“ djal je sam sebi, žene pa ni nič pogledal, kar šel je bil iz sobe, predno so še gostje prihiteli — radovedni, kaj je.

Pa Mara je stopila k njim. Nagnila se je k očetu: „Pomenkovala sva se o vojski, o zmagi, pa je Brankovića prevzelo, da je skalil veselico.“

Vitezi so začeli ploskati: „Slaven je Vuk Branković! Ha, bisurman pozna serbsko silo!“

Car Lazar se skloni k svoji hčeri, objame jo, poljubi na čelo: „Ali nisem srečen oča?“ Obervivši se k družbi pa reče: „Ker imam taka zeta na strani, Obilića pa Brankovića, zato lahko mirno mislim na bodočnost; ako pa prej umerjem, bodeta pa onadva varno zavetje mojemu sinu, dokler sam ne postane mož za to, da si bode branil vero in narod!“ —

Obilić je zarudel, Mara pa? — ta je bila mirna, pokojna, ko jo je objel oča in ko je pobjubil jo. Pa ta pohvala jo je vendar-le zbodla. „Vselej Obilića imenuje pervega!“

Čudno, kako globoko lahko pade človeška duša, tako globoko, da človek res ne bi verjel, pa vendar-le je res. Tacih zgledov ima vsak narod zadosti v svoji zgodovini, da jim človeški um ne more do konea. Pri tacih prikaznih omaga človeška bistrournost; brez vspeha je vse naše ugibanje, kakor je v tvornici natore zastoj

prihi do konca tisti moči, po kateri sad na drevesu dozreva in opada.

Car opomni goste, naj bodo spet dobre volje. Iznova so se začeli zibati veselju v naročji. Za Brankovića se ni zmenil nobeden; mislili so, saj pride, da mu le nočna rosa ohladi kipeči žar v persih.

Po nebu, čistem nebu plava mesec, pa kervav okoli kraja — slabo znamenje!

Branković jo potegne iz palače. Obstoji, pa se opre na nekak podboj. Zanakne se v mesec. Nepremakljivo gleda vanj: začel je misliti, kaj ta kervavi obkraj. Po narodnih pripovedkah, po teh je začel iz tega nebnega znamenja uganjevati nasledek svoje namere. Neblago znamenje, pa se je ujemalo z neblagimi mislimi, ker — Branković se je zaničljivo smejal, s pestjo grozil se in žugal palači, kjer je bila tihota.

Pa iz palače na enkrat udari vesel krik, zadoni godba. Branković se zdrami, zaškriplje z zobmi, potlej pa spusti se doli na vert.

Na visoki skali stermi Prizren; carski vert se steza skor do pol skale. Vert je tak kraj, kjer gosto, vse zmešano rastó drevesa, divna južna drevesa.

Branković hiti po viti, okrogli stezi; ne more si udušiti serčnega nemira, da bi laže mogel prav preišljevati svojo namero. Vspehan se ustavi, podpre na smereko in težko diha. „Kdo je ta Obilić?“ začne pretergano govoriti sam s seboj, „vojvod? carjev zet? — Saj to sem jaz tudi, pa Brankovićeve slava se je razlegala po Serbski že, ko se še senjalo ni nikomur, da se Obilići kedaj poslavé, — jaz tedaj nisem vreden, da bi ž njim pil iz iste čaše? Ha, ha! — Car Lazar! Kdo mu je neki dal krono, menda ne mi? Mi vojvodje, mi smo ga izvolili za vladarja; jaz sem ga branil Vukašinom, jaz branil Balžanom! — menda je to že pozabil? — Haha! Kdor mu je carsko kermilo podal, ta mu ga tudi lahko vzame!“ — Kerčevito objema mečnico.

Lahke stopinje so zašumele v pesku. Branković se zdrami in ozre: pred njim stoji tisti neznani mladenič, ki je stal v cerkvi za podbojem. — „Kdo si je upal za menoj?“ popraša, „čaki kukavica, tvoja prederznost se ti bode utépala“, in goli meč mu zablisne v roci.

Mladenič ga mirno gleda, in roke križem na herbtu derži. Branković mu nameri meč v persi; on pak se še gane ne; na enkrat pa se prikaže za Brankovićem ter ga s silno rokó zagrabi za zagorelo desnico.

„Haho!“ oglasi se Branković, zgane se in se mu izterga iz roke tako hitro, s takó močjo, da je ta kar odskočil na stran.

„Nobena mati dozdej še ni rodila tacega junaka, da bi vderžal Brankovića; poberi se napadnik!“

Zdej skoči mladenič k njemu, desnico mu položi na ramo in tiho spregovori: „Branković!“

Branković ostermi. Kakor bi ga bilo strah, tako gleda mladenču v obličje, na katero naravnost mesec lije svojo svitlobo. „Bajazet!“ začudi se Branković.

„Tiho, tiho! Moje ime bi v Prizrenu zbudilo celó mertve.“
 „Ni treba nobenih mertvecev“, odverne Branković, „Amuratovo moč premorem lahko jaz sam, njegov sin je v moji moči!“

Skor nekako v zadregi je Bajazet prijel za kinžal, stopil nazaj, pa pri tej priči je spustil roko. Zaničljiv sméh se mu je zazibal okoli ust. „To so prazne besede“, djal je, „ali meniš, da bi Bajazet kje drugej, nego na borišču, stopil pred-te, ko bi ne védel, da mu nisi nevaren?“

„Ha!“ To je bilo vshitilo Brankovića.
 „Upokoji se, vojvod!“ nadaljuje Bajazet; „ali ni to zadosti živ dokaz, da te častim, ker s teboj govorim, — jaz sultanov sin, nekđaj že paša, ki so mi bili kralji pokorni, in ti —“

„Jaz sem pa serbski vojvod, kristjan“, seže mu v besedo Branković, „to je kaj več, nego to, kar ti praviš, da si, véš?“

„Allah!“ začudi se Bajazet; vsa strast mu vskipi, serši iz oči, — podoba, da je kaj posebnega, ker je tako krotil razdraženo strast, da bi se ne bil spustil v zaničevavca, — va-nj, ki je zaničeval njegovo vero, ker je terpel tako razžaljenje, pa on, ki je bil navajen, da je enkrat mignil, pa se mu je precej tisoč sužnikov uklanjalo.

Branković mirno gleda, kako Bajazetu razvnetá strast preletuje obličje; prebrisani vojvod je precej vedel, kako bo shajal ž njim. Sam ni hotel nagovoriti ga, ampak da bi Bajazet sprožil, tega je čakal, zato — ker potlej je lahko sam izvolil si ceno — takošno, kakoršne si je hotel.

Počasi se hladi strast v Bajazetovih persih. Na posled vzdigne glavo in zopet mirno spregovori: „Véš, vojvod, ali pravoverni moslem se ne sladká, kakor ste navajeni vi kavrimi; le čaki, da ti povém, da bodeš vedel! — Jaz sem vse vedel, sam vidil, kako so tvoji rojaci vnemali, kako širili vpor zoper mojega očeta; kako bi bila tedaj zmaga njihova, ker vsako namero zvemo precej sproti! Allah! še z Brankovićem ne zmorejo, kako bi pa brez njega?“

„Brez Brankovića?“ popraša ta.

Nesterpljivo Bajazet poterdi: „Da, brez Brankovića! Kaj misliš, da nisem vidil, kako si bil za nevrednega spoznan? Ali morebiti je Obilić kaj več, ko Branković? — Ali je Branković menda baba, da bi se ne maščeval?“ — Umolkne nekoliko, zató da bi vidil učinek svojih besedi.

„Tedad tudi pesji bisurmani, tudi ti bodo vedeli in pripovedali, kako se je zgodilo z menoj?“ godrnjal je sam za-se Branković in jezno igral z verižico, ki je bil kinžal ž njo pripet k pasu.

Pokojno Bajazet pokimlje z glavó: „Ne mudim se v Prizrenu zato, da bi tebe hujskal, da se maščuj; saj vém, da sam za-se že skerbiš.“ Ali oko mu je zablislilo, glas se mu trese nekoliko časa. „Slišal sem, kako krasne so Lazarjeve hčere, začela mi je duša kopernéti po njih, da bi jih vidila; pa véš, Allah! kako vendar so lepe, ena je pa najkrasnejša, da še prorok v édenu *) krasnejših hurisek nima za svoje izvoljence. Vidil sem jo, pa njena milota mi je dušo prevzela za veke.“

„Milica!“ imenoval jo je Branković nevoljno, in kakor zamaknjen poslušal Bajazeta, ki je tako ognjivo govoril.

„Milica!“ imenoval jo je Bajazet glasno, na serce položil roko in šepnil sam sebi: „Milica!“

Čez malo časa je zopet pogledal Brankovića: „Orel ne more živeti brezi solnčnih žarkov, jaz pak brez nje ne, — brezi Milice — krasne kakor odsev Allahovega očesa!“

„Ti bisurman, ona pak pravoslavna kristjana?“ začudi se sam Branković Bajazetovim mislim.

„Neumnež!“ odverne ta, „kakošno vero neki imajo ženske?! Njih vera pa nebo je ljubezen, brezi ljubezni pa je njih življenje pustinja, na kateri je samum pogasil vse življenje.“

„Bajazet, junak si junak — lep“, pohvali ga Branković resno, „ali kristjane, naše ženske, niso za bisurmana!“

„Ha!“ začudi se Bajazet in položi roko na kinžal. Divje gleda Brankovića, Branković pa na videz mirnodušno igra s kinžalom, pa ne prezrè nobenega Bajazetovega gibljeja.

Bajazetu se serce zopet pomiri. Pokimlje, stopi k Brankoviću, obe roci položi mu na ramo, pa kratko in resno reče: „Jaz Milico, ti carsko krono!“

Branković ga debelo gleda nekoliko časa. „Dokler je še Lazar živ?“ vpraša zadnjič; pa ni bilo čisto nič kazno, da bi mu ta nasvet ne bil všeč.

„Le Lazar, zmirom ta Lazar!“ vdari Bajazet nevoljno z ного ob tla, „saj sam sili v nesrečo. Branković! Pomisli na Obilića, pomisli na krivico, ki se ti je zgodila. V prahu se bodo pred teboj pokorili še car, on, vojvodje, — vsi, ki so se ti posmehovali takrat, ko si čast prepustil svojemu nasprotniku.“

Močno je plapolalo Brankoviću v persih. V senci je stal, pa Bajazet je vendar vidil, kako so se mu iskrile oči.

*) Raj.

Pa zaslišale so se stopinje po stezi od grada: Branković zgrabi Bajazeta za roko in ga potegne za seboj v goščavo tako hitro, da se še ozerl ni, kdo da gré.

Prišel je po poti mlad vitez; pri sebi je imel dekle, ktera je tudi pri mescu s svojim pogledom tako prevzela vsakoga, da se je moral čuditi njeni krasoti.

Miloplameče je gledala v obličje mlademu junaku, kteri je z ljubeznjivim šepetom njej in sebi hladil serčni nemir.

Branković pa Bajazet sta se skrila v goščavo, pa s šumom sta zbudila devico iz sladkega spanja. Milica se stresne: „Kaj pa to?“ popraša in plašno pogleda okoli. „Milan, dragi Milan, verniva se, meni je tako čudno; zdi se mi, kakor bi mi vsak list, kteri šepeče, naznanjal nekako nevarnost.“

„Saj ni nič, zvezda moja!“ djal je vitez goreče. „Že davno nisva imela take prilike, pa zopet ne bodeva imela je tako kmalo. Že davno sem hrepenel po tej uri! — Česa se bojiš? Saj moj pobratim Kazančić stoji na straži pred vrati, pa tudi, saj te moje roke varujejo vsake nevarnosti, pa moj handžar!“ Vdaril je z levico na handžar na lepem pasu ob levi strani.

Ali vse eno se je ognil s steze, da je ustregel njeni volji. Moj handžar te ohrani, on mi zasluži tebe. Terdno verujem v Boga, zanašam se na junaško srečo, pa na Obilićevo prijateljstvo. Obilić že vé vse to; sam mi je djal, da sebi ne želi nikogar drugega za svaka, carju za tretjega zeta.“

„Milan moj!“ vsklikne devica vesela.

Stežica se je vila mimo ostrega ógla. Ondukaj sta zginila za drevjem.

Kjer so vrata na vert, tamkaj stoji drugi moški, kmalo podpert na steber, kmalo pa nesterpljivo hodi sém ter tjà. Od zgoraj doní godba, razlega se krik veselih gostov. Vitez željno pogleduje gori, pa zopet pazno ozira se na vse strani. „Le veselite se le“, djal je, „ker moram zdaj tukaj celo uro stražiti skrivno pobratimovo ljubezen, zavriskam pa dvakrat bolj zato takrat, ko se bodemo topli z bisurmani!“

Ali na enkrat je zaslišal težke korake, ki so se bližali vertu. Stopi nekoliko naprej, roko položi na meč, ker imel je tako bister sluh, da je precej poznal, da to ni pobratim.

Visoka, silna postava se je prikazala iz sence izpod drevja.

„Branković!“ začudi se vitez na straži.

„Kazančić!“ vskrikne ta, pa začudi se tudi. Plašno je pogledoval, kakor bi se bil bal vsake veje, ko se je priklonila, vsacega listka, ki je zašepetal.

„Ne zameri vojvod“, začel se je izgovarjati mladi vitez stopivši na stran, „odпусти, ker sem ti pot zastopil, nisem vedel, da si ti.“

Pa Branković se nič ne zmeni za vitezov izgovor. Vpraša ga: „Kako je neki to, da Kazančić ne mara za drušino, za viteze in milostne krasotice, da se za Brankovićem potiče o mesečini!“

Junaško vzdigne Kazančić glavo po koncu: „Tako vprašanje prizanašam samo Brankoviću, ker ga častim za slavnega vojvoda; zakaj dostikrat sem ga že vidil, kako je bisurmane razganjal, kakor skopce; ali vendar, — ker mi je mesečina in večerni hlad zdaj ljubši nego bratje vitezi pa krasotice, komu mar za to? Sveti Sava! Niti tebi, vojvod, niti carju!“

„No kaj še!“ odverne Branković, „ne boj se, jaz znam ceniti hvalo v tvojih ustih; ti Brankovića imenuješ, v mislih imaš pa Obilića, kaj misliš, da ne vem? Da še carju nič mar za to, to je gotovo vse Obilić podučil te, da tako govori, pa reci, da ne!“

Moja hvala je iz serca vselej taka, kakor jo čutim“, djal je Kazančić — tudi terpko, „ali obstati pa moram, da je meni Obilić milejši, slavnejši, nego pa ti in tvoji predniki.

„Ha, šterkovec!“ vskrikne Branković. Kazančić ga je bil neznano razžalil, neznano vshitil. Zalesketala se mu je sablja v roci, hotel je mahnuti po nasprotniku, pa jeklo je odskočilo od meča vitezovega, kateri je pazil na vsak Brankovičev giblje, — trenutek, pa je bil meč iz njegove mečnice.

Udarec za udarcem se versti: oba sta verla boriveca, orožja vajena; nobeden neče popustiti, kerhata si ostra meča, zadene pa nobeden nobenega ne.

Ali med drevjem na vertu je zadonel ženski vskrik, precej na to pa moški glas: „Bajazet!“

„Vojvod, čaki malo!“ vskrikne Kazančić in šine na stran — tje, od koder je bil zaslišal glas. „Milan! tu sem tu.“

Gostje so prišli k oknom, godba je nehala, orožje začelo zveneti, pa zopet so zaslišali ime: „Bajazet!“

„Kaj, — Bajazet — tu!“ čudili so se vitezi, vderli skozi duri pa na vert, nekteri — nesterpljivejši so pa celo skozi okna poskakali ven.

Branković je zmirom na tistem mestu stal z golo sabljo v roci, — pa mračen. Nepokoj, ti dogodki, vsi tako hitro zaporedoma, to ga je bilo pomračilo. „Ali me volkodlak moti, ali kaj li“, šepetal je sam za-se, „ker začenjajm zdražbo zdaj, ko je najbolj potreba, da bi tajil svojo serčno burnost?“ „Bajazet!“ to klicanje ga je še najbolj preplašilo: „Ta nepremišljenec!“ udaril je z nogo ob tla, — „vse zastonj zdaj!“

Ko so bili pa vitezi priderli na vert, berž se je izgubil med nje, ter ž njimi hitel tje, od koder so bili zaslišali tisto klicanje. Pa vsi — kako so ostermeli, kar onemeli, prišedši na tisto mesto!

Na rušnatem sedalu sedi Lazarjeva hči, krasna Milica. Derži jo zarad lepote znani, zarad hrabrosti slavni Milan Topličanin

zato da ne omahne v omedlevici. Pa vitez je na levi rami kervav. Kri kaplja devi na belo krilo, pa nič ne vé za to. Budi jo iz omedlevice z najslajšimi besedami. Za njim meč globoko tiči v drevesu, — kazno, da je, izdaleč zagnan, Milana zadel samo ob strani, pa šinil v deblo in zapiknil se.

„Ta pès!“ zlobil se je Kazančič, ko se je vračal, „ostrega Serbovega meča se boji; izdaleč — skrivaj bi pa pikal — kakor kača; da bi se postavil, kakor se spodobi možu, za to pa ni kos. Presneti bojazljivec ti!“

„Kaj pa je?“ popraševali so se vitezi.

„Častiti bratje, da kaj je?“ oglasi se zdaj Branković. „Ali ne vidite?! Topličanin v nečast pripravlja carjev rod, njegovo sorodništvo. Carjevo hčer bi rad zapeljal! Pokličite carja pa carico!“

„Lažeš vojvod!“ zaverne Topličanin in zavihti meč. Milica se je predramila. Ali ker je vidila okoli sebe vse viteze, vskrikne glasno in zarudelo obličje skrjuje junaku na persih.

Kazančič je stopil pred Milana. „Pusti, dragi pobratim, da jaz prej poravnam razpor z Brankovićem. Veste, častiti bratje!“ oberne se k vitezom, ki so do zdaj nemi stali okoli in stermeli, „tudi mene je Branković že prej razžalil s svojimi strupenimi besedami, pa ravno sva se borila, pa je pobratim začel imenovati Bajazeta, in ko bi bil jaz le zadosti hitro skočil za njim, pa vam bi ga bil lahko za ušesa pripeljal lesem, kakor medveda.“

„Haha! Kazančič!“ razveselili so se vitezi.

Kazančič si je moško pogladil brado. „Kaj pravite vi, častiti bratje?“ nadaljeval je, „ali je res to, da je carjev rod — vso čast mu, vso slavo — onečasten zato, ker je našemu pobratimu, Milanu Topličanu serce, vsplamenelo za carjevo hčer?“

„Nikakor, to ni res!“ oglašajo se na vseh stranéh.

Branković je škripal z zobmi, pa momlal sam za-se: „Presneto, le čakite, kmalo ukrotim jaz vašo samopašnost!“

„Nujte!“ djal je Kazančič, „idite, pokličite carja, Branković bi tudi rad, vidili bodete potlej, da tudi on poreče tako, da to ni nikakoršna sramota za-nj.“

Zadnji, ti so se obernili — neradi, pa vendar; ali na enkrat so obstali: „Car, carica!“ klicali so okrog.

Res je prihajal car hitro s knezi in Obilić poleg njega, pa carica s hčerima in drugim ženstvom.

Vitezi so se bili umaknili, car Lazar je pa šel naravnost k svoji hčeri: „Kaj pa imate tu?“ vprašal je resno.

Milan skloni svoja kolena pred carjem in čisto miren gleda ga. „Ali vidiš, jasni moj gospod!“ spregovori, „otel sem najdraži biser iz tvoje krone! Zato pa ne bi nič družega rad, nego da bi ta biser zdaj zaslužil, tako kakor sta si tudi Branković pa Obilić zaslužila, vsak svojega.“

„Prederzne besede!“ oglasil se Mara in hoče naspred stopiti, pa Branković jo prime za roko. Šla sta na stran, da niso drugi vidili ju, in zamaknila sta se v resen razgovor.

„To so res prederzne besede“, djalo je Lazar, „ali vitezi da so tako prederzni, to imam rad, taka prederznost mi je všeč, izbrala mi je že dva sina: Obilića in Brankovića.“ — Pa oberne se zopet k Milanu: „Kedar poganstvo zapodimo z azijskih obali, potlej bodem pa že vidil, ali bodeš ti moj tretji sin ali ne!“

„Slava carju! slava Lazarju!“ klicali so vitezi.

Milan je poljubil roko carju in carici, ki je bila bliže stopila, zato da bi vitezom zakrila svojo hčer. Pa Milan je Milico še enkrat pritisnil k sereu, še enkrat ognjivo poljubil na čelo, potlej pa dal materi v naročje.

Obernal se je zdaj k carju, plameče pogledal okoli, pa vzdignil desnico: „Za pričo mi je Bog, za pričo si mi ti car, gospod moj, vi častiti bratje — vsi ste mi za priče, da moram zaslužiti carjevo milost; da se ne vdam bisurmanu v bodočem boji, ko bi tudi vsi — kar pa se ne zgodi! — ko bi prav vsi popustili presveti prapor; ta vrag Kristusove vere, ta prekleti moslem vendar praga v serbsko carstvo ne prestopi drugače, samo čez moje truplo —“

„Pa čez moje, drugače pa ne“, skočil mu Kazančić v besedo in stopi k njemu, „v življenju in v smerti, zmirom sem tvoj verni pobratim!“

Milan pa ga je objel z levico, z desnico pak segel zad, izderl meč iz drevesa, pa zasukal nad glavo. „Gledi! naš kervavi sovražnik se je kakor tolovaj prikradel med nas! Aj! Ali kedar se udarimo, le čakaj, takrat si ga izberem iz sred straže, njegova kri mi mora plačati vsako kapljico, kolikor mi jih je kanilo iz rame, ki mi jo je ranil njegov meč.“

Zopet se je ime: „Bajazet“ razleglo med vitezi. Ta prederznost je je bila presunila, hoteli so vedeti, kaj sta imela Milan pa Turek.

Topličanin se je ozerl, pa Milica je bila že odšla z materjo in drugim ženstvom, le Mara je ostala pri možu. Branković jej je bil že vse dopovedal. Radost jej sije z obličja. Zaničljiv smeh se jej ziblje okoli ust; časi pa pogleda viteze, ki so se veselili, kako bodo naganjali Turke, kakor zver v hosti.

„Skrivna je bila najina ljubezen“, začel je mirnoglasno praviti Topličanin, vitezi so pa poslušali ga, „skrivaj sva se ljubila, kajti groza me je bila, ker sem se prederznil, pogledati tvojo hčer, jasni car! ne zato, ker je carjeva hči, ampak zato, ker se mi je serec vnelo za njo, ki bi za samo en smehljaj nobeden izmed bratov vitezov ne branil se v smertno nevarnost. Vnelo se je za-njo serec meni, čegar ime ni drugej znano, nego v bitvi, samo v koliščini,

pa tudi ne še tako, da bi brez strahu smel pogledati mili Milici v obličje, jasni car, v obličje tvoji hčeri!“

„Kaj govoriš to, Topličanin?“ oglasilo se je nekoliko vitezov, „tebi je vse enako — na borišču ali pa kje drugej, ti nikjer ne prizanašaš, tvoja slava se razlega po vsem carstvu!“

Car je prikimal, da je res tako, Kazančić pa je vitezom namesto pobratima zahvalil za tako pohvalo, kajti Milan je zarudel in pobesil oči.

„Sveti Sava!“ začudil se je Tverdko, bosniški knez, „kake viteze imaš, brat Lazar! Presneto, da Turci ne zmorejo sv. križa.“

„Nikakor!“ poterdili so vitezi.

Branković in Mara sta se pa zaničljivo smejala. Obilić je junaško povzdignil glavo, persi so mu kipele, pa ni nobene besedice zinil.

„Ali Bajazet?“ povpraša Lazar čez nekoliko časa.

„Čaki, car, da ti povem“, začne Milan Topličanin zopet, „peljal sem tvojo hčer na vert, zato da bi se še zadnjikrat naserkal njene milote, zadnjikrat pred bojem, zakaj prisegel sem bil, da se jej ne približam, da njenega obličja ne pogledam prej, predno — Bog tako hoče, pa svetniki in svetnice — predno se v prihodnjem boju ne obnesem vredno, da potlej stopim pred-te ter nagovorim te: Gospod! glej, kar sem storil, storil sem za-te, pa zato, da sem si zaslužil biser iz tvoje krone, da me vzameš med svojo: med carsko rodovino. — Pobratim“, s tem pritisne Kazančića k persim, „stražil je pa pri vhodu na vert najino skrivno ljubezen, ali zlobni, bistrooki sovražnik naju je zalezal. Komaj sva se bila tu-le na rušno vsedla pod drevo, stal je Bajazet, serbski preoblečen, pred nama. „Pesji kristjan, kaj tebi mar sultaničeva nevesta!“ zahudil se je in ta-le meč, gleda ga, zadegal je proti meni, toda roka se mu je tresla od strasti: meč je šinil mimo mene, samo malo se je zadel moje rame. Ozerl sem se, pa Milica se mi je v omedlevici zgrudila v naročje, ali bi jo bil torej mogel pustiti samo? Zato sem klical: „Bajazet! Bajazet!“ ker sem vedel, da takisto priključem Serba, ko bi tudi že pred nebeškimi vrati prosil v nebesa.“

„Kaj pa potlej?“ vpraša Lazar nesterpljivo.

„Potem?“ djal je Milan, „Bajazet jo je popihnil. Pobratim je precej prihitel, pa je že komaj menda vidil ga, tako je bežal!“

„In saj sem mu bil za petami“, začne praviti Kazančić, „podil sem ga pray do zida. Mislil sem, da ga že imam, tako blizo njega sem bil, — kar me od zadej nekdo zagrabi. Obernem se, kdo da je, ali kakor bi trenil, tako hitro mi izpodvrè noge napadnik. Berž sem spet po koncu, ha, pa oba sta že bila na zidu, Bajazet in on. Zaničljivo je režal Bajazet: „Pa serbski medved da bi vjel sultanskega orla?! Idi pa povej svojemu gospodarju, ktere ga ima s teboj vred moj oče za sužnika, povej, da

kmalo z neštevilno trumo pridem po svojo nevesto. Take lepote niso za take pse, ampak zato, da prorokovim ljubljencem blažijo življenje!“ Jaz pak sem mu djal: vidva idita pa k vragu oba, ti in tvoj prorok! Blebetač — bahaški! Skoči doli — samo enkrat mahnem, pa ti odbijem glavo, kakor volkovom ali pa medvedom v lesovih. — Pa z glasnim smehom se je spustil z zida na vnanjo stran, precej na to sem slišal pa konjska kopita, kako so peketala.“

Kakor v grobu, tako tiho je bilo vse nekoliko časa, vsi so molčali. Pa huda nevolja je prederla iz sere:

„Kaj?! naše krasotice da cvetó za te preklete kukavice? Turek, le čak! — Da bi se norce delal iz serbske mogočnosti? tega pa vendar ne tega! Vendar je zlobnejši nego vrag sam! — Kaj bodo neki te kukavice!“ — Tako in enako so se hudili.

Car Lazar je pa molčal. — — — „Da se je prikradel med nas,“ šeptal je sam sebi, „oj, to vendar ni mogoče brez izdajstva! — Ali berž — precej iz začetka moramo namere zмести sovražniku“. Vstopil se je po koncu, oberne se h knezom in k vitezom. Ogenj mu je švigal iz oči. „Slišali ste, kaj ne, naš kervavi sovražnik, sovražnik Kristusove vere, da se je pritepel med nas? Izvedel je zdaj naše namere; slišali ste, kaka osoda da čaka našega ženstva! Ne mislim samo svoje rodovine, vam vsem, vsemu kristjanstvu preti gnjusna sužnost. Ako torej ne pohitimo, prehití nas bisurman. Da veste, čez štirnajst dni se vidimo na Kosovem polji!“

„Slava carju!“ zaklicali so vitezi, ko so se s carjem vračali v grad, pa ne več k gostariji, ne več k veselju, ampak zató, da so se pomenili zastran vojne; samo nekteri so se pokratkočasili še potlej pa krasotice.

Branković je zadej ostal z ženo. „Ali si vidila“, vprašal jo je, kako se je bil zamislil? Tvoj oče nekaj slutí. — Saj si slišala, kaj je djal, kaj ne?“

„Nič nič, le meni pusti vse“, odverne Mara, „preskerbela sem, da je Bajazet prišel v Prizren tako, da ni nihče nič vedel zató, ravno tako tudi lahko premotim očeta, da bode odstranjen edini mož, ki bi ti lahko prevzel krono, to je Obilić.“

Pa Branković je molčal, samo prikimal je. Mara je ošabno stopala, prav po koncu je šla nazaj v grad, pa pred gradom je obstala, pogledala očetov dom, tlesknila z rokami, kakor otrok, ki dobi željno pričakovane igrače, in zaplesala: „Ha-ha! tu bodem jaz gospá, jaz carica!“

Zjutraj že so se razšli vitezi, da bi v štirnajstih dneh vsak s svojimi vojniki na Kosovem polji se zbrali okoli posvečenega serbskega praporja. (Dalje in konec prihodnjič.)

Kobila te je iz jesena bincnila.

(Mythologična starica.)

Kedar slovenski otrok radoveden vprašuje po svojem početji, odgovarja mu neredkoma mati: Kobila te je iz jesena ali iz verbače bincnila.

V tej šaljivi prislovisci tiči važen ostanek arijanskega mytha o početku prvega človeka iz drevesa. Po škandinavski mythologiji se veli prvi človek Asker (Völker str. 281) in je zrasel na jesenu (škand. ask, nemšk. esche).

Po učenem Kuhnju (die Herabkunft des Feuers und des Göttertrankes str. 132) je drevo jesen podoba megle; zato se veli v škandinavski mythologiji Yggdrasil t. j. konj, kobila — Ygga, kar je priimek Ódinov, boga burnega vetrovja. Konj — kobila pa sta spet simbola vetrovja in burne megle; tedaj se jesen in konj v simbolih vjemata ter oba to isto pomenjata. — Ker v škandinavskem mythu in v slovenski prislovisci nahajamo početek prvega človeka v jesenu Yggdrasil (verbači) in v slovenski prislovisci kobilo v zvezi z jesenom (verbačo), tako je nam to znamenje, da je prišel tudi po veri starih Slovanov prvi človek iz megel, ktera misel se nahaja tudi pri Gerkih, kakor nam je Phoronej sporočil.

Po škandinavskem mythu izvira pod jesenom studenec, iz ktereга tri device: Skuld, Urdr in Verdandi vodo zajemajo in jesen polivajo (Finn Magnusen, str. 435, 495, 545). Jaz pa sem že na drugem mestu omenil, da se te device vjemajo s slovanskimi vilami, v katerih smo spoznali osebljene megle; in res tudi po serbskih povestih Vile stanujejo na jesenu, kakor Vuk (Rječnik str. 248) piše: „Kažu, da u oči Spasova dne noću Vile otkinu vrh jasenku; za to alosanu čeljad nose te ostave onu noć pod jasenkom metnuvši kod bolesnika kolač hleba in jednu čašu vode, a drugu vina (kao večeru Vili) pa sjutri dan u jutru kopaju pod jasenkom, i šta nadju (n. p. črva ili bubicu kaku) ono dadu bolesniku, te izije ili u vodi popije, kao lijek, koji mu je Vila ostavila“.

Pri Slovanih sta torej jesen ali verba drevesi življenja in sveta, spoznanja itd. pri starih Indih pa figovo drevo ačvattha (obširnije Kuhn l. c. 128. 180. 198.)

Po slovenskih narodnih povestih je srečen ta človek, ki vlovi veverico, ktera se je na jesenu skotnila. Že Tkany (Myth. I, 67) piše, da so stari Rusi čelne kožice (Stirnläppchen) veveričine rabili za denar, in tudi po škandinavskih mytih skače na jesenu,

Yggdrasil veverica Ratatöskr (Finn Magnusen str. 392). Spominjam se pesmice, ktero so nam otročičem ljuba ranjka mati peli:

Bodite le pridni
Ljubi otročiči,
Pojdemo na svate —
V šumo zeleno.

Hrast se bode ženil:
Bukev si košato
Bode vzal za ženo —
Ženo ljubljeno.

Gaber se bo ženil:
Brezo dolgolasko
Bode vzal za ženo —
Ženo ljubljeno.

Klen se bode ženil:
Lipo sladovico
Bode vzal za ženo —
Ženo ljubljeno.

Javor se bo ženil:
Topel trepetiko
Bode vzal za ženo —
Ženo ljubljeno.

Jesen se bo ženil:
Verbo gerbovačo
Bode vzal za ženo —
Ženo ljubljeno.

Gostija bo v dobravi,
V tem košatem logu,
Godci mili ptički —
Ptički pisani.

Kuharica lisica
Bo pečenke pekla,
Jelen pa natakal
Hladno vodico.

Ta narodna pesem nam je ohranila predstave starih narodov o poroki dreves in rastlin, o kateri nam je J. Grimm (Ueber Frauennamen aus Blumen str. 7 itd.) lepe dokaze iz indiških, rimskih in germanskih sporočil prinesel.

Jesen je bil torej v staroslovanskem mythu mož verbače, zato prislovica: kobila iz verbače binčne otroka.

Gori sem omenil srečonosne veverice na jesenu. Njena rudeča barva je utegnila znamenjevati ogenj (zato je tudi rudeča lisica kuharica na gostiji dreves) in tako bi še našli spomin na vero starih narodov, da je prvi ogenj iz oblakov prišel, kakor prvi človek (primeri Promethejevo basen). Toliko sem hotel sprožiti o drevesu življenja, da naše mlade domoljube opomnim, naj ne prezirajo nobene povesti, prislovice in pesmice, ker v njih še tiče dragi ostanki staroslovenskega basnoslovja.

Dav. Terstenjak.

Narodske cvetice.

I. Jezus na poti.

Na gori drevce zeleno,
Pod drevcem hladna senčica,
V senčici trata zelena.
Z trate se zbéra merzla voda,
Merzla voda studenčca,
Per vodi je en zlati stou,
Na stoli kleči Marija. —
Mimo stezica vglajena ;
Po stezi pride detice,
Dete mlado oj Ježuš sam.

„Oj mati, mati moja vi!“
„Jest nisem toja mati ne,
Moj Ježuš je bolj lép rudeč.“

„Kako čem biti lép rodeč,
Ker sem na križi kri pri liu,
Zavoljo vbozih gréšniku,
Zavoljo majhinių otrók.“

Zap. M. Ternovec.

2. Isterska.

Pala je škura noč
Na travu zelenu;
Trava nemore rasti
A se ne zeleni,
Kakor ni moje serce,
Ko se ne veseli.
Vesela ti majka,

Ka te je rodila,
Ka te je rodila,
Za mane zgojila,
Za mane zgojila,
Za družega dala.

Zap. J. Volčič.

Domorodne iskrice.

I.

Jesi-li vidio kada iz mramora izkljesan stupac, koji ti predstavlja čovicčju sliku? — sliku, koja siedeći na kamenitom stolecu pod zaguštjenim ogromnim hrastom služi na ures kakovomu gospodskomu perivoju; koja, nasloniv lakat na koljeno, podupire lievicom zamišljenu glavu a diesnicom držeć priprtú knjigu, spustila ju mrtvole preko desnega koljena. Akō nisi takova prizora opazio, dodji jednom sa mnom i uvieriš se, da ne lažem. Jedinu razliku mogao bi opaziti tu: da u mene takovo negiblivo stanje malo traje ali mnokrat se opetuje i pokoja suza na oko poviri. Da svrneš

okom na naslov knjige, pročitaš: Narodne pjesme. — Narodne pjesme! opetovat će kojigod začudjenim svojim glasom i pomislit će: ta što ovaj čoviek nahadja zanimiva u narodnih pjesmah, u tih pjesmah, što je prosti puk prosto spjevao? Ako li je pjesnik, zašto ne uzme na ruke štogod pravilnijega, štogod vrednijega, vzvišenijega, nego da tako u zalud vrieme trati? — Eh moj prijatelju, ti se odviše varaš! Kud ćeš boljega nauka, kud mirisnijega cvieta, nego li na tom polju? Tudjer svakud ti probija vjerojatna poviest naroda slavskoga, tudjer ti romoni nedužna ljubav, tudjer cvieta iskreno prijateljstvo, germi kruto oružje, škriplju osvetni sastanci, ori se sloga i sloboda; tudjer ti svega, česa ti srdce i duša zaželi; s toga u mojoj ruci narodne pjesme, s toga ja svaki čas kano stupac neganjiv jer zamišljen u ratoborno nu veselo, neuko nu pjesničko življenje svojih pradjedah. — Omladino mila! želiš li jednom postati pravim ljubiteljicom svoga naroda, uzmi ga učiteljem; uči danom i noćju narodne pjesme i postati ćeš vatrenim domođcem i narodnim pjesnikom ter sinom naroda pjesničkoga.

II.

Svaki izobraženiji čoviek, ma izučio škole gdje mu drago, odmah kako izuči nauke, netom kako omuži, morao bi svratiti svu svoju pomnju i pozornost na one dužnosti, koje su najbliže združene s njegovim stališem. Kad su te ovršene, kuda bi morale njegove misli udariti? o čemu se zabavljati? Prva budi mu misao: knjiga domorodkinja! Što prudi takovomu učenijemu čovieku vikati: Ej i ja sam ti pravi domorodac, ako mu ne pomaže ni riečju, ni perom, ni mošnjom? — te opet se hvastati: I ja ljubim svoj narod i jezik; zar misliš, da nebi mogao i ja napisati pa štogod vrednijega i pametnijega nego onaj Titius, ali mi se, brate, neće. — Liepe gojiš, prijatelju, misli, ali ono: „brate, neće se mi“ oskvrnuti će i još kojugod najsvetiju dužnost! Mnogi i mnogi mogli bi mnogo koristiti narodu ne samo riečju nego i perom, ali ono prokleta „neće se mi“, ona varalica guja lenost, što truje srdce i dušu, ota slastiva ugadjalica nedopušta mladiću, izučivšu nauke, da se popri-me knjige, da oživljuje onu klicu narodnoga osećanja, da podpaljuje onaj slabi plamen domorodne ljubavi, što se pojavio po naucih u narodnih školah, nedopuštja mu da se pobrine za svoj narod. — Ne mnijem, da se takovi late pera te kano iz vedra neba da banu na književno polje, kano kakovi Danti, Šileri, Gundulići, nego da se drže onoga načela: guta cavat lapidem non semel sed saepius cadendo, t. j. bez muke neima nauke. Kolika nije radost, veselje i zadovoljstvo svakomu, koji iole pomogne svomu narodu!

J. Geržetič Krasanin.

Staroslovensko berilo.

Stara slovenščina je podlaga vsej jezikoslovni vedi slovanski; od nje še le dobiva sedanja beseda luč in svitlobo. Vsakemu slovanskemu učenjaku je torej neogibna potreba, da se seznaní s častitljivim jezikom svojih prednikov. Da svojim čitateljem ta nauk kolikor toliko polajša, prinašal jim bode „Glasnik“ letos kratke odlomke iz staroslovenščine s potrebnim pojasnilom; na prvem mestu pa naj stoji staroslovenska azbuka in staroslovenski očenaš:

a) azbuka.

Azbuka	abeceda	Azbuka	abeceda	Azbuka	abeceda			
А а	az	а	О о	on	о	Б б	jerek	
Б б	buki	b	П п	pokoj	p	Ѣ ѣ	jat	ě
В в	vedi	v	Р р	reci	r	ІА іа	ja	ja
Г г	glagol	g	С с	slovo	s	ІЕ іе	je	je
Д д	dobro	d	Т т	tverdo	t	ІЮ ію	ju	ju
Є є	est	e	ΟΥ оу	uk	u	А а	—	ę (ê)
Ж ж	živite	ž	Ф ф	fert	f	Ѧ ѧ	—	ą (ô)
Ц ц	zelo	z	Х х	her	h	ІМ ім	—	ję
З з	zemlja	z	Ω ω	ót	ó	ІѦ іѧ	—	ją
Н н	ize	i	Ц ц	ci	c	Ѣ ѣ	ksi	ks
Ї ї	j	j	У у	červ	č	Ѧ ѧ	psi	ps
К к	kako	k	Ш ш	ša	š	Ө ө	thita	t(f)
Л л	ljudi	l	Щ щ	šta	št	У у	ižica	y.
М м	mislite	m	Ъ ъ	jer	—			
Н н	naš	n	Ы ы	jeri	y			

b) staroslovenski očenaš.

ОТЬУЕ НАШ, НЖЕ ІЕСН НА НЕБЕСЕХЪ, ДА СВАТНТЬ СА НМА ТВОЕ, ДА ПРИДЕТЬ ЦАРЬСТВЕНІЕ ТВОЕ, ДА БЖДЕТЬ ВОЛК ТВОА, ІАКО НА НЕБЕСН Н НА ЗЕМАН: ХЛѢБЪ НАШЪ НАСЖИРНЪІН *) ДАЖДЪ НАМЪ ДНЬСЬ: Н ОСТАВН НАМЪ ДЛЪГЫ НАША, ІАКО Н МЫ ОСТАВЛАЕМЪ ДЛЪЖБНИКОМЪ НАШНМЪ: Н НЕВЪВЕДН НАСЪ ВЪ НАПАСТЬ, НЪ НЗБАВН НЫ ОТЪ НЕПРИКЪЗНН. ІАКО ТВОЕ ІЕСТЬ ЦАРЬСТВЕНІЕ Н СИЛА, Н СЛАВА ВЪ ВЪКЫ АМЕН.

*) НАСЖШТНЪ — НАСЖИРНЪІН adj. sufficiens.

Literatura in umetnost.

* Prebogato je nam Slovencem preteklo leto obrodilo domače slovstvo, sosebno plodovita pa je bila jesen. Da bi nam v enaki meri rodilo in plodilo tudi novo leto! Poslednji čas so zagledali beli dan:

Zlati vek ali spominica na čast ssv. Hermagoru in Fortunatu, sv. Nikolaju in ssv. Cirilu in Metodu. Založili in na svitlo dali Dr. A. Čebašek, L. Jeran, A. Lesar, J. Marn in Dr. L. Vončina. V Ljubljani natisnil J. Blaznik 1863. — Ta na 19 polah prekrasno natisnjena knjiga je po svojem pretehtnem zapopadku tako imenitna in zanimiva, da jo bode gotovo z največim veseljem prebral in prebiral vsak Slovenec, kterege serce še ni popolnoma oterpnilo za svoj narod. Koga bi pa tudi ne mikalo slišati, kako so naši predniki po času lezli iz starih zmot poganskih, kako in po katerih možéh se je med njimi širila vera Kristusova in kako se je po sv. cerkvi prva podlaga postavila slovanskemu slovstvu? Vse to in še mnogo drugega so nam popisali gg. Čebašek, Hicinger, Hrovat, Jeran, Lesar, Marn, Terstenjak in Vončina tako mično in zanimivo, da se pričujoča knjiga po vsej pravici šteje med prve izdelke naše dosedanje književnosti. Nje obseg je na kratkem ta-le: „Začetki keršanstva na Slovenskem“ (Hicinger), „ljubljske škofije vstanovitev in spremembe“ (Lesar), „o stolnem mestu Metodovem“ (Terstenjak), „Sv. Klemen med Sloveni“ (Jeran), „razkolništvo izhodnje cerkve“ (Vončina), „vérski razložki med staroversko in rimsko-katoliško cirkvijo (Čebašek), „Dve vojski: o bratovščini sv. Cirila in Metoda in sv. Mohora“, (Marn), „sveto pismo in slovensko slovstvo“ (Marn), „staroslovenščina“ (Hrovat) itd. Pričakovati gre po vsej pravici, da toliko imenitno delo ne bode manjkalo v roci nobenega omikanega Slovenca. Cena mu je 1 gld. 50 kr. — pri tako krasni obliki zelo nizka.

Goriški letnik za čitatelje vsacega stanú. Pervi tečaj za leto 1864. Vrednik Fr. Zakrajšek. Založnik K. Sohar v Gorici. — Pod tem naslovom je prišel „goriški letnik“ pervikrat na svitlo, bogato oskerbljen z razno podučno in kratkočasno tvarino. I. razdel obsega marsiktere za djansko rabo koristne reči: vremenoznanstvo, domačo lekarnico, pismenske in štempeljske zadeve, II. jako zanimivo satirično in humoristično berilo, sosebno izverstno prestavo slovečega humorističnega romana „Don Kišot in njegov ščitnik Sanho Pansa“, ki je prestavljen blizo že v vse evropske jezike, satirična spisa „zrak na Smolici“ in

„nekoliko načertov za slov. malarje“ in razne zgodovinske kratkocasnice; v III. razdelu se nahaja „zgodovina goriške in gradiškanske grofije“ in kitica lepih narodskih in umetnih pesem. Berilo je skoz in skoz prav zanimivo, jezik čist in lahkoumeven za vsacega bravca, natis prav ličen. Knjiga, okinčana z Don Kišotovo podobo, šteje 241 strani v osmerki in velja po vseh bukvarnicah 1 gld. — Naj najde ta lepa in zanimiva knjiga po vseh krajih dosti podpore, da nam bude še mnogo let bogatila naše žalibog še prezlo zanemarjeno lepoznavsko polje slovstveno.

Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. I. leto. V Ljubljani 1863. Natisnil in založil R. Milic. — Jezičnik zapopada 50 razgovorov o slovenskem pisanji, ki so bili lansko leto v „uč. Tovaršu“ natisnjeni, v posebni knjigi zbrane. V teh pomenkih nam pojasnjuje učeni g. pisatelj razne oblike sedanje slovenske pisave ter nam razlaga v prav mični besedi njih veljavo za knjižno rabo. Živo priporočamo te pomenke vsacemu Slovencu, kdor se želi s slovensko pisavo bliže seznaniti. Knjiga šteje 72 strani v osmerki in velja 50 nkr. — Pri tej priložnosti priporočamo vsem slovenskim rodoljubom, posebno pa učiteljem, tudi izverstni šolski list „Učiteljski Tovarš“ kot djanskega vodnika v šolskem nauku, ki se bo trudil tudi v novem letu z enako skerbjo za povzdigo domačega šolstva in med drugim blagom obsegal tudi nadaljevanje g. Marnovih pomenkov. Cena za vse leto mu je le 2 gld. 50 kr. s poštnino vred.

Postojnska jama. Popisal Dr. E. Costa. V Ljubljani 1864. Založil J. Giontini. — Mala knjižica — šteje le 48 strani v 16erki — pa zanimiva, ki nam z živimi barvami popisuje prečudne lepote kranjskega podzemeljskega sveta in vsacemu obiskovavcu sloveče jame postojnske neogibno potrebna. Oblika jej je prav čedna, čelo jej kinča podoba postojnske jame; jezik je uzor lepe in jedernate slovenske pisave, cena 40 nkr. po vseh slovenskih mestih. Hvala za to krasno delce domorodnemu g. dohtarju!

Makrobiotika ali nauki, po katerih se more človeško življenje zdravo ohraniti in podaljšati. Spisal večidel po Hufelandu in založil M. Prelog, doktor zdravilstva v Mariboru. Na prodaj pri Lerherju v Ljubljani. — Zdravo teló je najboljše blago; torej je ohramba telesnega zdravja vsacemu človeku ena prvih dolžnosti, ker v zdravem telesu prebiva tudi zdrava duša. Makrobiotika nas uči sredstva, da ostanemo zdravi na duši in na telesu; zategavoljo je potrebna mladim in starim, priprostemu ljudstvu in učenim ljudém. Naj sežejo po tej zlata vredni knjigi vsi Slovenci in se učé iz nje podaljšati si svoje življenje; živó jim jo priporočamo! Kar jej tu pa tam v besedi še manjka, to se gotovo popravi pri drugem natisu, kterega bode imenitno delo gotovo v kratkem času doživelo. Knjiga, na 171

stranéh prav lepo natisnjena, veljá po vseh slovenskih mestih 1 glđ. 20 nkr.

Marci Antonii Mureti **Institutio puerilis**, cujus originali textui nunc primum versiones singularum austriaci imperii linguarum accedunt, quas tenerae aetati proponit dr. V. Fasseta.— To je „nauk za mladino“, in sicer v heksametrih, ki ga je za svojega sina spisal M. A. Muret v Rimu novega leta dan 1578. Original je latinski, obsega 107 verzov, ali v tem kratkem obsegu so zgoli zlate resnice, jako primerne nježni mladosti. Posebne hvale vredno pa je, da je gospod izdatelj, dr. Fassetta, zdravnik mestne bolnišnice v Benetkah, omenjeni nauk prevoditi dal na vse avstrijske jezike. Nahajajo se tedaj v imenovani knjigi, ki šteje 48 strani razun latinskega originala prevodi v laškem, romanskem, nemškem, magjarskem, hrovaškem, serbskem, slovenskem, slovaškem, ruskem (rutenskem), polskem in češkem jeziku, večidel v heksametrih, nekaj pa tudi v jambih, slovenski prevod je oskerbel naš znani pesnik A. Okiški. — Delce je tedaj posebno primerno nčencem srednjih šol, ki se učé jezikov, in tedaj posebno slovanske jezike lahko primerjajo. Kdor bi tedaj želel te knjige, ki veljá 50 nkr., naj se oberne do založnika, Gerolda u. Sohn (Stefansplatz in Wien), ali pa naj si jo dá poslati po kakem bukvarji.

Kratak **pregled** slovenske literature sa dodanim riečnikom za Slovence. Napisao I. Macun. U Zagrebu 1863. — To lepo delce obsega na 102 stranéh kratko pa vendar dosti temeljito zgodovino novoslovenskega slovstva od prvega početka do najnovejših časov. Namenjeno je sosebno slovenski mladini, da jim rabi pri šolskem nauku in da se seznanijo po njem tudi s hrovaščino, v kateri je pisano. Beseda je skoz in skoz jasna in lahko razumljiva; manj znane besede pa pojasnjuje pridjani slovarček. Živo priporočamo to knjižico vsej dijaški mladini; cena jej je le 35 nkr., za dijake pa samo 30 nkr. Dobiva se po tej ceni tudi pri Glasnikovem vredništvu; kdor je želi po pošti, naj priloži za marko 6 nkr.

Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost. Spisal A. Lésar. V Bernu 1863. Tiskal in založil K. Winiker. 2 dela 133 + 116. — Nevtrudljivi g. pisatelj nam je podal v tej knjigi delo, ki nam v prav gladki in čedni besedi razlaga obrede sv. katoliške cerkve in je torej popolnoma pripravno za šolsko rabo, pa tudi za poduk ostali slovenski mladini. Z notrajnim tehtnim zapopadkom se vjema tudi vnanja prelepa oprava. Po vsej pravici se more najboljšim delom enacega zapopadka v drugih jezikih na stran postaviti. Cena vsacega vezka je le 50 nkr. in se dobiva po vseh slovenskih mestih.

* Pri knjigarju J. R. Milicu je ravno kar prišla na svitlo prav mična in kratkočasna povest za mlade in odraščene ljudi pod naslovom: „Marija naša pomočnica“. Cena jej je 32 nkr. — Ravno tam je zagledala beli dan nova pesmarica od verlega učitelja in čislanega skladavca slovenskih napevov g. A. Vavkena, namreč: „Gorenskih glasov“ 2. zvezek. Obsegajo pesmi: Kmet, na goro, god enakopravnosti, pozdrav, moj dom, poziv gorencem, v 40. letu in lovska; cena jim je 70 nkr. — Naposled naj se v misel vzame g. Hicingerjev „Koledar slovenski za l. 1864“, ki je po vseh slov. krajih tako dobro znan in čislan, da tudi letašnjemu ni treba daljšega priporočila. Čelo mu kinča podoba „Velehrada“ na Moravskem; ves zapopadek je v resnici slovenski. Cena mu je 40 nkr.

* Z novim letom začne v Zagrebu izhajati novo, za vse južne Slovence preimenitno periodično delo, vsako leto v štirih vezkih, namreč: Književnik, list za zgodovino, jezikoslovje in prirodopisje. Vredniki mu bodo učeni g. dr. F. Rački, g. prof. I. Jagič in g. vodja J. Torbar; podpirali ga bodo najslavnejši jugoslovenski pisatelji. Naročnina mu je za vse leto (35 pol) samo 4 gld. Naj se oglasi iz vseh slovenskih strani obilo naročnikov; rado hode prejemale denarje tudi Glasnikovo vredništvo in je odpravljalo na dotično mesto.

* V Pragi je prišla na svitlo preimenitna knjiga, sosebno za nas južne Slovence: „Slovenisches und glagolitiches Schriftthum“ kot I. zvezek obširnega dela „Geschichte der süd-slawischen Literatur“, ki jo je spisal preslavni P. J. Šafařík in za natis pripravil sloveči česki pisatelj J. Jireček. Cena jej je 1 gld. 60 in se dobiva tudi v Celovcu.

* Ravno kar je prišel na svitlo 17. vezek „Cvetja iz domaših in tujih logov“, ki obsega konec Bilčevih „Pervencev“ in pa začetek zanimive povesti „Družina Alvaredova“. — Naročnikov na to zbirko izvirnih in poslovenjenih del se čedalje več oglašja; oglasilo se jih je doslej: iz ljublj. gimnazije 90, iz novomeške 43, iz mariborske 47, iz goriške 60, iz celjske in celovške 22; iz ljublj. semenišča 50, iz celovškega 12, iz sl. ljubljanske čitavnice 15, iz Varaždina, Zagreba in Dunaja 38, 53 se jih prejema naravnost po pošti, nekaj pa po gg. knjigarjih. 18. vezek izide konec t. m.

* „Torbice jugoslavenske mladeži“ je prišel 2. snopič na svitlo, ki nam veselo spričuje, da krepko napreduje. Da bi našla čedalje več podpore! — Na izvorno veselo igro „Lahkoverni“ se naročila še vedno prejemajo; naj se kmalo oglasi dovoljno število naročnikov!

Besednik.

* Iz Dunaja se nam piše med drugim to-le: Ljubljanski dopisnik v „Ost und Westu“ želi, naj bi se Slovenci tako rekoč na vrat na nos poprijeli serbsko-hrovaškega jezika, slovenski pa pustili, kakor bolj na tanko izreče, samo v viši literaturi. Na dalje pravi, da je slovenska mladina jako vneta za serbstvo in da le starši slovenski literatje nekako nasprotujejo in se nevoljni kažejo, kedar se jim od edinstva govori. Da bi bilo za vse zelo koristno, če bi en sam pismen jezik imeli, to tudi g. dopisnik navaja in mislimo tudi, da ga je to prav za prav k gori navedenemu nasvetu primoralo. Mi smo, kakor tudi vsi drugi, ki smo jih zaslišati mogli, enih misli z zadnjim dopisnikom v „Ost und Westu“ g. Dr. S. Noben pravi Slovenec ne bi mogel v imenovani nasvet privoliti. Če ljubimo Hrovate in Serbe, prav dosti ljubezni jim skazujemo, če njih književnosti ne preziramo in se vedno bolj z njo spoznavamo. Za zdaj je to dosti, prihodnost zna kaj družega prinesti. Preveč bi bilo in prav za prav kakor samomor slov. ljudstva, če bi slovenski pisati nehali in se koj serbskega poprijeli. Komu bi to najprej koristilo? Nam gotovo ne, ker bi se lahko zgodilo, da bi slovensko ljudstvo slovensko pozabiti moralo, serbskega se ne naučilo, in danes ali jutri popolnoma nemško postalo. To je prav lahko mogoče, če se le nekoliko med ljudstvo kukne ter slišati in viditi hoče, kako je kaj z njegovimi navadami in razmerami sploh. Dan današnji je že to velik napredek, da se slovanskih jezikov učimo in je tako vedno bolj spoznavamo in se endrugemu približujemo — ni pa treba, da bi se popolnoma zatajili in kakor narod vničili. Voščiti je le, da bi se tudi drugi našega jezika tako radi učili, kakor mi njihovega. Ali do zdaj jih je šencano malo, da bi se toliko zmagati mogli. Če nas je tudi majhno število, pa je naš jezik vendarle takošen, da jih ga lahko mnogo brez posebne težave razume, in je posebno zdaj tako opiljen in lep, da se ga nam ni treba nikjer in nikoli sramovati, še manj ga vnamar puščati. Ljudstvo se more le po njem izobraziti in to je gotovo zadosti važen vzrok, da ga še dalje ohranimo. Pričakujemo pa potem od jugoslovenske akademije, da jej bo danes ali jutri po sreči izšlo, pot narediti do enega književnega jugoslov. jezika. Do tistihmal in še potem tudi naj se goji in hrani naš mili slovenski jezik!

* Lepo število nadejnih mladenčev iz raznih jugoslovenskih dežel — tako se nam med drugim piše iz Zagreba 20. dec. — privrelo je na našo pravniško akademijo, med njimi tudi šest Slovencev. Tudi med gg. učitelji je eden Slovenec z Črnega verha, namreč g. Dr. Gostiša. Med drugimi naj opomnimo še g. M. Mesiča, slavnega jugoslovenskega zgodovinarja, ki uči avstrijsko zgodovino. Kdor-

koli pozna čisto, jasno in polno njegovo besedo in s koliko gorečo ljubeznijo tudi svoje zapadne sosede Slovence vpleta v svoje zanimive govore, vsak bode tiste srečne štel, ki ga poslušajo. — Ker ti „Glasnik“ najrajši kaj literarnega naznanjaš svojim bravcem, povem ti, da so sklenili tukajšni pravniki lep zabavnik na svitlo izdati, ki bode, kakor mislim, gotovo lepo tvarino obsegal.

Med zavodi, v katerih se petje uči, odlikuje se posebno „kolo“. Lansko leto je bilo že na slabih nogah, pristopila pa je letos večina tukajšnjih pravnikov in na novo se je prerodilo.

V prvem koncertu, ki ga je dalo v drugi polovici mesca novembra v dvorani, pokazalo je, koliko se more z združenimi močmi in resno voljo storiti. Pohvale ni bilo konca ne kraja, in med drugimi posebno je bila poslušavcem po vseči slovenska pesem Savica. Drugi koncert bode zadnji dan tekočega mesca. Pela se bode poleg odlomka iz horvaške opere Porin in taljanske il Trovattore tudi slovenska pesem Molitev. M. T.

* Kmalo po novem letu se menda odpre „slovanska čitavnica“ v Celovcu; uradno dovoljenje se vsak dan pričakuje. Imela bode okoli 50 slovanskih in nemških časnikov, lepoznavanskih in političnih; izbe za-njo so najete v prvem nadstropji gostivnice „Stadt Triest“ v beliaškem predmestji. Udov se čedalje več oglašaja.

* „Družba sv. Mohora“ dá tekoče leto 4 bukvice na svitlo, namreč: 9. in 10. zv. „slov. Večernic“, „Koledarček za 1865“ in pa „Jezus Kristus devicam svojim nevestam“, od g. Lesarja. Vse štiri knjige se razpošljejo na enkrat in sicer mesca julja. Letnina iznaša 1 gld., dosmertnina 15 gld.

Zastavica.

Veliko je kraljestvo moje,
Čez pol svetá sem gospodar;
Pa če me vganit' ti je mar,
Podpiral ti bom misli tvoje.

Spremeni prvo čerko mojo,
In milo solnce me rodi;
Če spet se čerka spremeni,
Razveseljujem dušo tvojo.

In češ še enkrat spremeniti
Mi čerko prednjo v drugi dve,
Je nekaj, kar vsak biti če,
Pa ako je, več neče biti.

D. Š.

*) Kdor prvi ugane to zastavico, dobi, če je volje, II. šestko „Cvetja.“

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. Leon.